

ПСИХОАНАЛИТИЧНОТО НАСЛЕДСТВО НА ИВАН КИНКЕЛ (1883 – 1945)

Стоил Мавродиев

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Abstract. The article presents the psychoanalytic oeuvre of Ivan Germanovich Kinkel (1883 – 1945) – the most significant figure in Bulgarian psychoanalysis during the 1920s – 1940s, who received personal recognition from Sigmund Freud. The key themes in his works are highlighted: the genesis and phenomenology of religion (animism, projection mechanisms, paternal and maternal complexes); the connection between psychoanalysis and sociology (complementing Marxism); the philosophy and methodology of psychoanalysis (materialistic monism, libido as foundation); the psychoanalysis of mysticism and occultism (regression and projection); revolutionary movements (social psychopathy, mania); as well as crime, prostitution, and suicide (biological and socio-economic roots). The aim is to systematize Kinkel’s major works and ideas, emphasizing his original synthesis of Freudianism, materialism, and interdisciplinarity, which anticipates contemporary approaches and regains relevance after 1989.

Keywords: psychoanalysis; Ivan Kinkel; religion; Sigmund Freud; sociology; materialism

Периодът от 20-те до средата на 40-те години на XX век бележи **апогея на психоаналитичното движение в България** – време на интензивно теоретично и институционално развитие, сравнимо по мащаб с централноевропейските среди. След 1944 г. психоанализата е обявена за „буржоазна псевдонаука“ и системно изгласана от академичното пространство; едва след 1989 г. интересът към нея се възвраща. В този исторически вакуум творчеството на Иван Германович Кинкел, Любомир Русев, Младен Николов, д-р Буко Исаев, Найден Шейтанов, Илия Лингорски и други остава почти непознато дори за специалистите (Mavrodiev, 2022). **Днес, в условията на интердисциплинарни изследвания и възобновен интерес към ранната българска психоанализа, тяхното наследство придобива нова актуалност** – то не само документира локалния принос към фройдизма, но и предвижда съвременни синтези между психология, социология и философия.

Иван Кинкел е роден на 18 януари 1883 г. в Брянск, Русия; син на швейцарец и рускиня, внук на швейцарския поет и философ Рудолф Кинкел. По

свидетелство на съпругата му Мара Кинкел (ЦДА, ф. 620, оп. 1, а.е. 40¹): завършва царско-селски лицей; участва в революцията от 1905 г., става инвалид (губи дясната ръка), заточен е в Сибир, откъдето бяга зад граница. Първата му научна работа – „История на руското стопанство“ – му донася званието „академик“ от Петербургската академия на науките. Установява се в България през 1917 г. по здравословни причини; следва социология и философия в Лайпциг и Цюрих, защитава държавни и правни науки в Цюрих (1911); през 1913 г. е избран за доцент в Института по агрономия и кооперации в Санкт Петербург. Участва в руското революционно движение като есер. От 1921 г. до смъртта си преподава политическа икономия и стопанска история в Софийския и Свободния университет; професор от 1930 г. Член на Международния институт „Солвей“ (Брюксел) и на Международната психоаналитична асоциация. През 1921 г. публикува „Към въпроса за психоаналитичните основи и произхода на религията“ – труд, отпечатан в Imago и отличен с личен отзив от Зигмунд Фройд. Самоопределя се като „природонаучен материалист“, инициатор и председател (1932 – 1938) на Българското научно-социологическо дружество; сред основателите на Психоаналитичния кръжок и на първото психологическо дружество у нас (1921). Умира на 25 май 1945 г. от злокачествена анемия, продължавайки да чете лекции до последно.

Научното творчество на Иван Кинкел (1883 – 1945) може да бъде обособено в две категории: трудове, посветени на стопанската история, политическата икономика и социология – самият той е професор по стопанска история и политическа икономия, и трудове, посветени на психоанализата. С основание можем да го определим като най-големия български психоаналитик до 40-те години на XX век. За своя оригинален принос към психоанализата получава заслужено признание от Зигмунд Фройд.

Целта, която си поставяме в настоящата статия, е да представим част от психоаналитичните произведения и идеи на Иван Германович Кинкел.

Основни теми в творчеството на Иван Кинкел

1. Въпроси за генезиса и феноменологията на религията

Произходът на религията е основен проблем, над който работи Иван Кинкел. Той публикува идеите си в няколко студии и статии:

– „Към въпроса за психологическите основи и произход на религията“, София (1921);

– „Наука и религия в светлината на психоаналитичната социология“, Годишник на Софийския университет, Юридически факултет, книга XVIII, София (1923);

– „Наука и религия в психологично осветление. Очерк върху духовното развитие на човечеството“, София, изд. „Наука и възпитание“ (1924).

Студията „Към въпроса за психологичните основи и произход на религията“ е представена най-напред като реферат пред Психологическото дружество през 1921 г. В нея се съдържат едни от оригиналните приноси на Кинкел. Същата е оценена високо от самия Зигмунд Фройд и по негово предложение е публикувана в международното психоаналитично списание *Imago*.

В психоанализата Кинкел вижда методология, чрез която могат да бъдат изследвани различни душевни и социални явления, останали до този момент „тъмни“ за науката.

Иван Кинкел приема за меродавен биогенетичния закон на развитието, според който развитието на човешкия организъм в майчината утроба наподобява еволюционното развитие – от най-простите форми като амебата до гръбначните животни и човека. В същото време се установява паралелизъм между духовното развитие на първобитните народи и това на съвременния човек в детска възраст (детето в своето развитие сякаш повтаря етапите на развитие на първобитните общества). Това важи и за паралелизма между нравственото развитие на примитивните народи и нравственото развитие на децата от културните (съвременните) народи.

Символизмът характеризира първия период на умственото (съзнателно) развитие на детето. В представите за външния свят (природата, Космоса) детето се ползва от „символни образи“. Например в астрономичните представи слънцето е баща, луната – майка, а звездите – техни деца. В детските приказки се открива същият „инфантелен символизъм“: добрата фея е символ на любвеобилната майка, образът на страшния великан – символ на бащата (Kinkel, 1921). Същият символизъм Кинкел намира в цялата психология, и най-вече в религиозните представи на първобитните народи – в техните религиозни, космогонични и физиологични представи. Религиозните образи са символи на природни сили. Психоаналитикът установява, че съществува съвпадане на механизма и формите на митологията на примитивните народи с детските приказки за природните явления и за животните (Kinkel, 1921, pp. 612 – 613). Тези представи са основа на символистичното примитивно мислене, което се е запазило и у културните народи. Трябва да отбележим, че съвременният човек също притежава и използва символи, присъщи на примитивните народи: тезата на Карл Густав Юнг за колективното несъзнавано и архетипите; Зигмунд Фройд в „Тотем и табу“ също загатва за подобно сходство по отношение на невротика.

Кинкел открива паралелизъм и по отношение на нравствените емоции при първобитните народи и при съвременните деца. Както поведението на детето се обуславя от страха от наказание от страна на родителите, по същия начин нравственото поведение на първобитните народи е обусловено от страха от свръхестествените сили, които биха санкционирали отклоненията от приетите в дадената общност норми. Затова първобитните хора аргументират

действията си с това, че са длъжни, защото такъв е обичаят, традицията, така вярват всички.

Светогледни системи. В своето историческо развитие човечеството е създало три светогледни системи, или както ги нарича нашият психоаналитик – „системи на мироразбирането и мироотношението“. Първата и най-примитивна система е **анимизмът**, проявяващ се в митологията на първобитните народи. Втората система е тази на **религията**. Кинкел апелира анимистичната и религиозната система да не се приравняват – те се различават една от друга. Религията стои по-високо над наивно анимистичното разбиране и схващане за света. Съществената разлика е в това, че при анимизма човек може да влияе върху природните сили чрез магията, а при религията е тъкмо обратното – човек е подчинен и зависим от Бога и може да се доближи до Него чрез молитви, да Го благоразположи чрез морален живот. Третата система, определена като велика, е тази на **науката**, научния мироглед и научното отношение към всички явления. Кинкел обаче не е първият, който утвърждава трите светогледни системи. През 1913 г. Фройд изказва подобни възгледи (Freud, 1991, p. 123).

Митология и анимизъм. Хората от онези времена имали потребността да подчинят света, „и затова, наред с развоя на анимистичната система, върви и развоят на вълшебството и магията, т.е. средствата, с които човек може да господства над природните сили, хората, животните и др.“ (Kinkel, 1923, pp. 16 – 17).

Човекът от епохата на анимизма приписва на себе си всемогъщество, но постепенно (в тази епоха) той отстъпва всемогъществото все повече на духовете, а в религиозната епоха – на Бог (Kinkel, 1923, p. 25).

Проекционен психомеханизъм. Човек в митологично-анимистичния период проектира навън вътрешните си възприятия, обективира своите психични разбирания за душата, своите усещания за разделеността на тялото от духа, подкрепени от наблюденията му върху съня, каталепсията, смъртта и халюцинациите (Kinkel, 1924a, p. 9).

В психиката на съвременните хора има остатъци от магичното мислене, като особено богата е фолклорната практика. Така например благопожеланията на Нова година имат магичен елемент (несъзнавано вярваме, че те ще имат обективно реализиране); желаното се приема за реалност.

Религия. Човекът (от митологично-анимистичния период) чувствал все повече своята „обективна нищожност и зависимост от великите сили и закони на природата, въпреки най-различни и най-сложни магически действия и заклинания, така постепенно се разкрива пътят на следващата психологическа система – религията“ (Kinkel, 1923; 1924).

Бащин и майчин комплекс в религиозната система. Също както детето със слаба и безпомощна психика търси авторитет и го намира в лицето на

бащата, като вижда, че баща му урежда и ръководи семейния живот, така и инфантилната социална психика търси и намира единния авторитет в мирозданието в лицето на Бога-Отец (Kinkel, 1924a, p. 103). Образът на майката е идеал за безкрайна благодост и любов, на висше благодостно същество, което дава всички блага и утешава в скръб. Майчиният образ се проектира в Богородица (Kinkel, 1921, p. 618).

Българският психоаналитик счита, че религията може да се използва в психотерапията.

Наука. Науката започва да се развива като пълна и завършена система оттам, където се спира религията в своята субективно-проеекционна безпомощност да обясни по-нататък, по-пълно и по-точно света и битието с инфантилните си представи и категории. Човешкото светоразбиране при прехода от анимизъм към религия и от религия към наука става все по-реално обективно и все по-малко субективно проекционно (Kinkel, 1923, p. 147).

Кинкел не просто прилага психоанализата върху религията – той я реконструира като еволюционен процес, свързан с биологията, психиката и социалното развитие. Неговият подход е материалистичен, но не редуccionистичен – религията не е „илюзия“, а необходим етап в човешкото съзряване. Това го прави мост между Фройд, Юнг и съвременната когнитивна антропология.

2. Психоанализа и социология

Друг кръг от въпроси, над които работи проф. Кинкел, са посветени на методите на познание в социологията и връзката между психоанализа и социология. През 1925 г. публикува сравнителната студия „Историко-материалистическият и психоаналитичният метод в социологията“. Той прави анализ на понятието „научен метод“ и го сравнява с телескоп, през който наблюдаваме и анализираме околната действителност. В студията си авторът представя същността на психоаналитичния метод и прави сравнителен анализ между историко-материалистическия и психоаналитичния метод (Kinkel, 1925, p. 6).

Маркс установява, че постъпките, действията, вярванията, мислите, идеите, убежденията на хората се обуславят от обкръжаващите ги условия. Вън от тяхното съзнание зад тях стоят обективни сили, тласкащи ги подсъзнателно да мислят, да вярват, да действат, и те са обусловени от определени сили. Т.е. самото съзнание на хората се обуславя от тези обективни сили. „Хората не са произволни творци, а по-скоро са оръдия на обективните закономерни сили, намиращи се в основата на обществения живот и на развитието“ (Kinkel, 1925, pp. 9 – 10). Чрез анализа на учението на Маркс се отбелязва, че социалните сили, които оформят и мотивират човека, в повечето случаи са неосъзнати – и с това той сближава елегантно ученията на Маркс и Фройд. Изводът е, че Фройд и неговият метод подкрепят от психологична гледна точка социологията на Маркс. По-нататък Кинкел заключава, че в областта на социологията психоаналитичният

метод не противоречи принципно на историко-материалистическия – психоаналитичният метод **допълва** марксисткия.

Друго произведение, в което се разглежда социологическата проблематика, е „Методите на познанието в съвременната социология“ (1931). Авторът има модерно разбиране за предмета на социологията – той пише, че тя се докосва дори до естествени фактори като биологични, географски и др., тъй като те оказват пряко или косвено влияние върху живота и развитието на обществото. Ученият разграничава и предмета на идеалистическата социология. „Социологията е наука, която екзактно (точно) наблюдава, описва, разбира и обяснява разнообразните културни фактори от свое особено гледище и всичко, що се отнася до живота и развоя на обществото“ (Kinkel, 1931, р. 5). Психоаналитикът отбелязва и нещо друго: социологията не изучава явленията от извънобществено гледище (метафизическо, религиозно и др.) и затова тя остава „чисто познавателна наука за обществото“. Т.е. социологията **не е нормативна наука**. В противен случай би „излязла от своите рамки“ и би се превърнала във философия или нещо друго. А това „би отнело от нея научно-обективния характер и би ѝ придало субективни черти“ (Kinkel, 1931, р. 6). Различна е социалната философия – за разлика от социологията, тя „разглежда обществото и неговите елементи от гледището на цялото битие, като на една част от него“ (Kinkel, 1931, р. 6). Социалната философия е нормативно учение за обществото, а не чисто познавателно, както социологията (Kinkel, 1931, р. 7). Между социологията и социалната философия именно поради тази причина лежи цяла пропаст. Затова социалната философия не трябва да се отъждествява със социологията.

3. Философия и методология на психоанализата

Философските въпроси на психоанализата са разгледани главно в статиите „Философията на човешката душа в психоаналитично осветление“ (1932) и „Философската същина на психоаналитичния миросглед“ (1933).

За Иван Кинкел теорията на Фройд е „строен и хармоничен монизъм“ (1932), който отхвърля и разрешава въпроса за дуалистичната гледна точка, господствала векове наред във философската мисъл. Той не намира противоречие между психоаналитичния и религиозния светоглед; психоанализата не накарнява религиозната философия.

Съпоставяйки човека с животните, авторът се придържа към едно, бих казал, биологично-материалистическо разбиране за чисто човешките проявления на психичното като дух, мислене, воля и др. Кинкел пише, че „човекът съвсем не образува някое обособено от животното царство, принципно различно от него „разумно“, „духовно“ същество“. Човекът просто е нагонно същество (както животните), само че с много повече, по-разнообразни и по-сложни жизнени нагони, отколкото животните. Духовните явления на човека като любов, алтруизъм се свеждат до

съчетание от нагони и техните възприятни корелати. Човекът за автора е само по-високо развито живо същество. Духът и разумът не са метафизични – те са плод на еволюцията (Kinkel, 1932, p. 329). Авторът отбелязва, че човек използва разума, който е еволюирал, за да задоволява „същите основни нагони на индивида и на рода, които са свойствени и за животните“. Но в човешкото общество се изграждат все по-сложни духовни и социални отношения – разбира се, те са плод на съзнателната психика.

Възниква и въпросът – какво е това познание? Каква е неговата същност при човека? Според автора по своята същност човешкото познание е отражение на съществуващия обективен свят; отхвърля се метафизическата философия.

В основата на човешката природа и дейност, отбелязва ученият, стои либидото. То е основата и мотивацията на „всичките му висши емоции“ (Kinkel, 1932, p. 333).

„Философската същина на психоаналитичния миروглед“ (1933) е продължение на предходната статия. Подчертава се, че несъзнаваното и съставляващите го нагони определят мисленето, действията. Това е теза, която е развита от Зигмунд Фройд (грешките на устната и писмената реч и пр.). Прави се характеристика на несъзнаваното (опирайки се на Фройд и други психоаналитици). По-нататък се популяризира връзката между сънищата и нагоните.

Формулира се извод, че душата на съвременния културен човек е пълна с „животински, първобитни и дивашки устреми“, които едвам се потискат от културата и социалните норми (Kinkel, 1933, p. 18). Това също е теза, развита от Фройд. У човека живеят все повече духовни сили, социални инстинкти, но въпреки потискането на нагоните, при много от хората все още по-силна е животинската природа. В обществото такива нагони могат да избухнат особено във война, преврати или да бъдат задоволени в невротични форми (Kinkel, 1933, p. 18).

Психоанализата непротиворечи на материалистическата философия според нашия психоаналитик. Това е така, тъй като психоанализата е последователна в разбирането си за отношенията психика – мозък; психичното има своите физиологични корелати – с други думи, мозъкът е органът на психичното (душевното почива върху органичното според Фройд). В същото време се подчертава, че и в най-висшите психични явления се възплащават виталните нагони, а „те се намират, според Фройд, на границата между телесното и душевното“ (Kinkel, 1933, p. 26). Очертава се същността на нагоните за психичния апарат като енергиен източник и като инстинкти с известна насоченост и целесъобразност. Отбелязва се, че психоанализата преодолява съществуващото в миналите философски системи дуалистично гледище за душата и тялото.

Нашият учен определя психоанализата като „естествена и точна наука“ (Kinkel, 1933, pp. 30 – 31).

4. Психоанализ на мистицизма и окултизма

Психоаналитичното изследване на мистицизма и окултизма е разкрито в студията „Тайните на мистицизма – окултизма в светлината на аналитичната психология“, София, 1928 (Психологическа библиотека с уредник и издател Младен Николов, № 3). Студията е част от реферата „Психологическа същност на мистицизма и на мистично-окултните преживявания и откровения“, четен на Международния конгрес по социология, социална психология и биология в Берлин (10 – 17 окт. 1926 г.).

Причината, поради която хората (от второто и третото десетилетие на XX век, пък и преди това) се увличат по мистицизма и окултизма, Иван Кинкел вижда в разочарованието им от реалния живот. Това разочарование е резултат от катастрофалните войни, разрушили народните идеали, и поради крушението на политическите увлечения. Такова увлечение не е здраво за обществото – то е симптом на обществена психопатия вследствие на упадък на обществения и стопанския живот. Мистичното състояние по характер е „дълбока психична регресия“ (Kinkel, 1928, pp. 1 – 13).

Съвременното психоаналитично обяснение на мистицизма и окултизма е свързано с разбирането, че човек се връща към една архаична примитивност с господство на проекционния психомеханизъм (Kinkel, 1928, p. 21).

Очевидно е, че за автора по-силно изразените емоционални преживявания са и „мистични“. Но от днешния поглед явления като интуицията, променените състояния (холотропни) на съзнанието са нещо естествено, обяснимо. Заслугата на учения е, че ги описва, подлага на научен анализ чрез психоаналитичния метод. Той ги демистифицира, като прави един доста материалистичен анализ. Интересен е подходът на паралелно разглеждане на мистичните състояния и психичните болести.

5. Психоанализ на революционните движения

Иван Кинкел има подчертан интерес към социално-психологичните явления – едно по-специфично и особено явление са революциите. Той намира, че в революционните движения има психопатология. Въпреки че революциите са деструктивни явления, те се приемат за „здро начало, мощни сили, които дремят у народите; те са стремеж на народите да се развиват, да създават нови форми на живота“. От психологична гледна точка те са определени като „мощно избухване на дълго потискан афект“ (Kinkel, 1924b, p. 6). Афектът се натрупва, когато общественото развитие е фрустрирано, но тъй като афектът търси разрешение (разреждане), в социално-психологичен план той избухва като революция. Кинкел отбелязва, че в тези си измерения афектът не е нещо ненормално.

При революцията се забелязва регрес към примитивната човешка психика, тъй като се разрушава установеният до момента ред. Установява се психопатия както при конкретни личности, така и при тълпите.

Тълпата следва „сляпо“ своя водач – той има над нея абсолютна власт.

Диференцират се три „грандиозни социално-психологически преживявания“: революции, войни и религиозни движения. И в трите, изтъква нашият учен, се откриват психопатологични явления. В революциите се открива маниакална психоза (Kinkel, 1924b, p. 19). Примитивният психомеханизъм на регресията предполага проекция на вътрешните възприятия навън; егоцентризъм и фантастичност-символизъм.

Социалната мания, която обхваща революционните движения, е свързана и с техните водачи, които имат подобни черти в характера си. Авторът допуска, че самите участници в тези движения (и са на първа линия) също имат подобни черти: „те особено се увличат от социални идеологии“. Те встъпват в конфликт с обществените условия и в мирно време често това са артисти, художници и др. В същото време това са личности, които са по-будни, чувствителни, реагиращи по-остро на ненормалните и непоносими обществени условия (Kinkel, 1924b, p. 48). Видният психоаналитик добавя още един щрих към революционното движение – увличането от крайни идеи на хората, участващи в него. Тези идеи могат да ескалират или да бъдат насочени във всевъзможни посоки, а това, от своя страна, може да доведе до радикализация, още по-голяма деструкция и хаос. Тези процеси са изключително динамични, разгръщат се с голям енергиен заряд.

Хората (тълпите), участващи в революционните движения, не си дават сметка за това, че техните идеи, желания за бъдещето могат да бъдат наивни, дори утопични и неизпълними. Кинкел ги определя като „утопични, фантастични и неприложими в живота“ (Kinkel, 1924b, p. 62).

6. Психоанализ на престъпността, проституцията и самоубийството

Трудът „Биологичните и социално-икономически корени на престъпността, проституцията и самоубийството“ (1936) е посветен на сложни, от психологична гледна точка, поведенчески феномени, отклоняващи се от нормите. Причините за тези феномени, очевидно, се търсят както в живота и функционирането на обществото, така и в биологията на индивида, в т.ч. и в социалната биология. Трудът има не само социални и психологични, но и криминални измерения, които са разгледани синкретично и в тяхната каузалност. Все пак корените на престъпността са в социално-икономическите условия, в които живее индивидът. Целта, която си поставя авторът, е разгрънато да представи биологичните и социологичните аспекти на тези укорими поведения, или както ги определя той: „социални недъзи“ – как да се лекуват тези „страшни обществени злини“.

„Социалните недъзи“ имат културно-исторически произход и характер и могат да бъдат отнесени само към човешкото общество. Но в тяхната генеза според Kinkel има и биологична обусловеност.

Психоаналитикът очертава биологичните корени на престъпността, проституцията и самоубийството. Той представя типология на престъпниците, според която те се делят на няколко категории:

- вродени или инстинктивни престъпници;
- случайни престъпници и др.

Вродените престъпници притежават „специфични престъпни инстинкти, наклонности и импулси, характерна е пълната липса на морални чувства“ (Kinkel, 1936, p. 18). Ученият очертава мотивацията на различните групи престъпници; типичните психологически черти, които притежават.

Изводът е, че биологичната конституционалност влияе върху престъпните деяния – нещо повече, може да се оформи съответната личностна и престъпна структура. Тези лица, пише Кинкел, са „отклонение от нормалния биологичен (физиологичен и психологичен) тип човек; те са отклонение и от обществения тип човек – това са лица ненормални – биологично и обществено ненормални“ (Kinkel, 1936, p. 29).

Биология на проституцията и проститутките. При проститутките (както и при престъпниците) също има вродени и случайни проститутки. При вродените проститутки има „вътрешни тежнения към разврат, продажна любов, лесен, пиянски и весел живот и безделие“. Очевидно е, че в разглежданата парадигма авторът се опитва да докаже и при този „социален недъг“ биологична предразположеност. В тази връзка се сочат факти, че у вродената проститутка черепът също е дефектен, както и половите органи. А като психологически и дегенеративни черти се изброяват: духовна малоценност, мързел и омраза към работата, заложби от порочна наследственост. Тук се търсят наследствени причини в предходни поколения като лудост, алкохолизъм и др. Тезата очевидно е, че проституцията може да се наследява. Други характеристики са: наличието на хистерични черти, полова психопатия (извращения), липса на майчини чувства у тях, склонност към престъпност и др. Както се вижда, подходът в този своеобразен профил на вродената проститутка е описателен и нравствен, отколкото дълбинно психологичен (Kinkel, 1936, pp. 31 – 33).

Самоубийството в биологичен контекст. Сочат се различни мотиви за самоубийствата – от болестни и патологични до депресия и саморазрушителни нагони. Някои от причините имат наследствени и биологични корени. Като доказателство за биологичната предопределеност на различните девиации психоаналитикът отбелязва факта, че има прочути цели престъпни родове. Посочват се данни от генеалогични проучвания на различни родове. Кинкел е направил своеобразни родословия на престъпността на няколко прочути по негово време рода.

Специално внимание се обръща на социалните условия, създаващи престъпността и проституцията. Именно социалните условия създават мотивите за съответните деяния.

В този контекст Кинкел отбелязва една важна теза: „престъплението, имащо в корена си биологичен фактор, приема форма, обусловена от обществената среда, и се предизвиква непосредствено от обществените условия, в които живее индивидът“ – (самата тази мисъл принадлежи на Гард и него цитира нашият учен) (Kinkel, 1936, p. 59). Тази теза разкрива сложното взаимодействие между биологичното и социалното по един много добър начин.

Акцент в труда е социологията на проституцията и самоубийствата. Според психоаналитика проституцията се създава от две потребности: физиологичните и икономическите (Kinkel, 1936, p. 86).

Социологията на самоубийството разкрива, че причините за това деяние са социални, както и при престъпността и проституцията. Както вече беше отбелязано, Кинкел намира основание за синтез между биологията и социологията на престъпността, проституцията и самоубийството; причините за тези „недъзи на обществото“ са биологично и социално обусловени и тяхното поотделно разглеждане би било едностранчиво.

В заключение

Иван Германович Кинкел (1883 – 1945) е най-значимата фигура в българската психоанализа до средата на XX век – учен, който не само пренася, но и оригинално развива фройдистката мисъл в локален контекст. Неговите трудове обхващат широк спектър: от генезиса на религията през социологията на революцията до биологичните корени на девиантното поведение; всички те са белязани от стремеж към синтез между психоанализа, материалистическа философия и емпирична социология – подход, който предшества съвременните интердисциплинарни модели. Личното признание от Зигмунд Фройд потвърждава международния му калибър.

След 1944 г. творчеството му, заедно с това на цялото първо поколение български психоаналитици, е системно маргинализирано под етикета „буржоазна идеология“. Днес, в епоха на възвращащ се интерес към психоанализата и критика на едностранчивия исторически материализъм, трудовете на Кинкел възвръщат своята научна и културна стойност. Те предлагат не само исторически документ, но и методологически инструментариум за разбиране на колективни травми, социални кризи и културни проекции – теми, които остават болезнено актуални. Познаването на това наследство е задължение за всеки съвременен изследовател на дълбинната психология в България.

БЕЛЕЖКИ

1. Централен държавен архив, фонд 620, оп. 1, а.е. 40

ЛИТЕРАТУРА

- Фройд, З. (1991). *Тотем и табу*. София: Издателство „Критика и хуманизъм“.
- Кинкел, И. (1921). *Към въпроса за психологическите основи и произход на религията*. София: Радикал.
- Кинкел, И. (1923). *Наука и религия в светлината на психоаналитичната социология*. *Годишник на Софийския университет, Юридически факултет*, 18, 1 – 301. <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/36179>
- Кинкел, И. (1924а). *Наука и религия в психологично осветление*. София: Издателство „Наука и възпитание“.
- Кинкел, И. (1924б). *Социална психопатия в революционните движения (Социално-психологичен и психоаналитичен очерк върху психологията на революционното общество)*. *Годишник на Софийския университет, Юридически факултет*, 19, 1 – 169. <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/60114>
- Кинкел, И. (1925). *Историко-материалистическият и психоаналитичен метод в социологията*. София: Арарат.
- Кинкел, И. (1928). *Тайните на мистицизма – окултизма в светлината на аналитичната психология*. София: Препорец.
- Кинкел, И. (1931). *Методите на познанието в съвременната социология*. *Годишник на Софийския университет, Юридически факултет*, 26, 1 – 202. <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/60143>
- Кинкел, И. (1932). *Философията на човешката душа в психоаналитично осветление*. *Философски преглед*, 4, 325 – 340.
- Кинкел, И. (1933). *Философската същина на психоаналитичния мироглед*. *Философски преглед*, 1, 15 – 34.
- Кинкел, И. (1936). *Биологичните и социално-икономическите корени на престъпността, проституцията и самоубийството*. София: Българска въздържателна федерация.
- Мавродиев, С. (2022). *Психоанализата в България до 40-те години на XX век*. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“.

REFERENCES

- Freud, S. (1991). *Totem i tabu*. Sofia: Kritika i humanizam [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1921). *Kam vaprosa za psihologicheskite osnovi i proizhod na religiata*. Sofia: Radikal [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1923). *Nauka i religia v svetlinata na psihoanalitichnata sotsiologia*. *Yearbook of Sofia University, Faculty of Law*, 18, 1 – 301. <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/36179> [in Bulgarian].

- Kinkel, I. (1924a). *Nauka i religia v psihologichno osvetlenie*. Sofia: Nauka i vaspitanie [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1924b). *Sotsialna psihopatia v revolyutsionnite dvizhenia (Sotsialno-psihologichen i psihoanalitichen ocherk varhu psihologiyata na revolyutsionното obshtestvo)*. *Yearbook of Sofia University, Faculty of Law*, 19, 1 – 169. <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/60114> [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1925). *Istoriko-materialisticheskiyat i psihoanalitichen metod v sotsiologiyata*. Sofia: Ararad [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1928). *Taynite na mistitsizma – okultizma v svetlinata na analitichnata psihologia* [Secrets of mysticism and occultism in the light of analytical psychology]. Sofia: Preporetz [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1931). *Metodite na poznaniето v savremennata sotsiologia*. *Yearbook of Sofia University, Faculty of Law*, 26, 1 – 202. <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/60143> [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1932). *Filosofiyata na choveshkata dusha v psihoanalitichno osvetlenie*. *Philosophical Review*, 4, 325 – 340 [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1933). *Filosofskata sashtina na psihoanalitichnia mirogled*. *Philosophical Review*, 1, 15 – 34 [in Bulgarian].
- Kinkel, I. (1936). *Biologichnite i sotsialno-ikonomicheski koreni na prestapnostta, prostitutsiyata i samoubiystvoto*. Sofia: Bulgarian Temperance Federation [in Bulgarian].
- Mavrodiev, S. (2022). *Psihoanalizata v Bulgaria do 40-te godini na XX vek*. Plovdiv: Paisii Hilendarski University Publishing House [in Bulgarian].

THE PSYCHOANALYTIC LEGACY OF IVAN KINKEL (1883 – 1945)

✉ **Assoc. Prof. Stoil Lyubenov Mavrodiev, DSc.**

ORCID iD: 0000-0001-5457-8519

South-West University “Neofit Rilski”,

Blagoevgrad, Bulgaria

E-mail: stoil_m@abv.bg